

НАУКОВИЙ ВІСНИК

**НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

245

Серія «ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ»

Київ–2016

Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки» / Редкол.: С. М. Ніколаєнко, (відп. ред) та ін. – К.: Міленіум, 2016. – Вип. 245 – 322 с.

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради НУБіП України, протокол № 10 від 30.03.2016 р.

У збірнику вміщено статті науковців, викладачів, докторантів та аспірантів з актуальних питань мовознавства, літературознавства, перекладознавства і журналістики. Дослідження виконано з урахуванням сучасних досягнень філологічної науки.

Для науковців, викладачів ВНЗ, гімназій, учителів середніх шкіл, студентів.
Бібліографія в кінці статей.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Ніколаєнко С. М., д-р пед. наук, проф. (відп. редактор); **Ібатуллин І. І.**, академік НААН України, д-р с.-г. наук, проф. (заст. відп. редактора); **Шинкарук В. Д.**, д-р філол. наук, проф. (заст. відп. редактора); **Кирилюк В. І.**, канд. с.-г. наук, доцент (відп. секретар); **Харченко С. В.**, канд. філол. наук, доц. (заст. відп. секретаря); **Бабенко О. В.**, канд. філол. наук, доц.; **Амеліна С. М.**, д-р пед. наук, проф.; **Буніятова І.Р.**, д-р філол. наук, проф.; **Бялик В. Д.**, д-р філол. наук, проф.; **Гамзюк М.В.**, д-р філол. наук, проф.; **Городенська К. Г.**, д-р філол. наук, проф.; **Журавльова Є. О.**, д-р філол. наук, проф. (Казахстан); **Калита А. А.**, д-р філол. наук, проф.; **Карабан В.І.**, д-р філол. наук, проф.; **Кияк Т.Р.**, д-р філол. наук, проф.; **Кіраль С.С.**, д-р філол. наук, проф.; **Костриця Н. М.**, д-р пед. наук, проф.; **Кудрицька М. І.**, д-р філософії, доц. (Казахстан); **Леськів А.**, д-р філософії, доц. (Польща); **Марія де лос Анджелес Гомес Гонсалес**, д-р філософії, проф. (Іспанія); **Мушинка М.І.**, д-р філол. наук, проф. (Словаччина); **Нефьодова Л. А.**, д-р філол. наук, проф. (Росія); **Ожоган В.М.**, д-р філол. наук, проф.; **Олійник О.Б.**, д-р філол. наук, проф.; **Райхель М.**, д-р філософії, доц. (Німеччина); **Степаненко М. І.**, д-р філол. наук, проф.; **Церцвадзе М.Г.**, д-р філол. наук, проф. (Грузія); **Чарота І. О.** д-р філол. наук, проф. (Білорусь).

Наукові рецензенти:

Степаненко М. І., д-р філол. наук, професор (Полтавський національний університет імені Володимира Короленка)

Іваницька Н.Л., д-р філол. наук, професор (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського);

Серія «Філологічні науки» входить до переліку **фахових видань** (філологічні науки), затверджених МОН України (наказ Міністерства освіти і науки України від 09.03.2016 № 241)

Серія «Філологічні науки» зареєстрована в таких міжнародних інформаційних та наукометричних базах: ПІНЦ, Polska Bibliografia Naukowa, Bielefeld Academic Search Engine, Research Bible, Leibniz Information Centre for LifeSciences, Google Академія, Wissenschaftskolleg zu Berlin, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, Universitätsbibliothek Leipzig, Electronic Journals Library, Journalindex.net. Має **імпакт-фактор** в Index Copernicus, Global Impact Factor.

Адреса редколегії: 03041, м. Київ, вул. Генерала Родімцева, 19, навч. корпус. № 1, ауд. 22,
тел.: (044) 527-85-95

Засновник

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 19080-7870 Р від 24.04.2012

Статті подано в авторській редакції

Автори статей відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО

<i>Шинкарук В.Д.</i>	Роль засобів вираження емоційно-оцінного значення у мовній тканині повісті І. Франка “Захар Беркут”	8
<i>Завальнюк І. Я.</i>	Тропеїчність як засіб асиметрії змістових і виражальних характеристик мовних одиниць (на матеріалі заголовків сучасних регіональних газет)	16
<i>Литвиненко Н. П.</i>	Основні параметри класифікації фахового медичного дискурсу.....	25
<i>Климентова О.В.</i>	Чинники інформаційно-комунікативної оптимальності молитовного тексту.....	32
<i>Шабат-Савка С.Т.</i>	Типологічні вияви комунікативних інтенцій спонукання: змістовий обшир і засоби вербалізації.....	39
<i>Бабченко Н.В.</i>	Особливості мас-медійного дискурсу та рекламної лексики у французькій мові.....	49
<i>Вітрук Н.Л.</i>	Лексико-семантичні особливості односкладних речень репрезентації.....	56
<i>Іванова О.В.</i>	Комп’ютерна лексикографія: проблеми та перспективи.....	62
<i>Івахненко Т.П.</i>	Лексичні параметри туристського жаргону.....	67
<i>Капніна Г.І.</i>	Німецькомовні вторинні кольороназви, мотивовані рослинними об’єктами.....	73
<i>Личук М.І.</i>	Фразеологізовані схеми нечленованих речень: нерозкладнокомплексна специфіка, узагальнено-значеннєва диференціація.....	80
<i>Личук С. В.</i>	Загальні назви “яру” в говірках Івано-Франківщини	88
<i>Тепла О. М</i>	Методи фоносемантичного дослідження власної назви... ..	98
<i>Христюк С.Б.</i>	Лексико-семантичні диференціації термінології міжнародного та дипломатичного дискурсу.....	104
<i>Дядечко Л. А.</i>	Маркери експресивності сучасного рекламного дискурсу.....	112
<i>Келічава А.Б.</i>	Функціонування метафори у текстах газети «День»: пошук продуктивних концептів.....	118
<i>Сьоміна О.І.</i>	Складнопідрядні речення з підрядними означальними та з’ясувальними у східноподільських говірках.....	124
<i>Терефера А. С.</i>	Структурно-семантичне ускладнення речення однорідними другорядними членами в художній прозі І. Франка (на матеріалах художнього твору «Перехресні стежки»)..	130

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

<i>Шинкарук Л.В.</i>	Погляди Івана Франка на розвиток економічної думки західноукраїнських земель останньої третини ХІХ – першої третини ХХ ст.	138
<i>Вертій О. І.</i>	Морально-етичні ідеали та духовний світ Івана Франка у сприйнятті, розумінні, самовизначенні та	

<i>Гребенюк Т. В.</i>	самоствердженні українців	147
	Категорія подієвості в оповідній структурі літературного твору: когнітивний аспект функціонування.....	156
<i>Кіраль С.С.</i>	Галина Гордасевич: штрихи біографії й творчості.....	165
<i>Ковальчук Н.Д.</i>	Українська національна ідея в контексті творчого доробку Івана Франка.....	176
<i>Корпанюк М. П.</i>	Національно-патріотичні проблеми в поетичних творах Тараса Шевченка 1845 року.....	182
<i>Костриця Н.М.</i>	Квадратура круга як символ взаємодії людини й людства в поезії Бориса Олійника.....	192
<i>Поліщук В.Т.</i>	Іван Франко про візантизм і його впливи на українсько-руську літературу.....	197
<i>Кир'янчук Б.М.</i>	Системна специфіка герменевтики в літературно-критичних концепціях Івана Франка.....	207
<i>Вербицька Л.О.</i>	Рання лірика Івана Франка як натурфілософія романтичного ідеалізму.....	216
<i>Миرونюк В. М.</i>	Міжособистісні та творчі взаємини Івана Франка й письменників «Покутської трійці».....	224
<i>Салюк Б. А.</i>	Проблема інтертекстуального прочитання роману Марка Твена «Пригоди Тома Соєра»	230
<i>Сахарова О. В.</i>	Драматургічний дискурс: поліфонічність смислів та полімножинність інтерпретацій.....	237
<i>Прядко Ю. П.</i>	Творчість С. Довлатова в сучасному американському науково-критичному дискурсі (кінець 2010 років).....	244
<i>Петрів Х. В.</i>	Лінгвокогнітивна маркованість концепту «душа» (на матеріалі публіцистики Оксани Пахльовської).....	251
<i>Погонець Я. А.</i>	Літературність фольклору як один із виявів фольклорно-літературної контамінації.....	257
<i>Ракітіна М.І.</i>	Генеza концепту «кохання» у філософському контексті функціонування.....	263

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

<i>Жукова Л. В., Зайцева М. Ю. Поліщук О. С.</i>	Особливості терміносистеми аграрного дискурсу (в аспекті зіставлення української та німецької мов).....	268
	Деякі проблеми перекладу ідіом (лінгвокультурологічний аспект)	274
<i>Сидорук Г.І., Павленко А.Л. Теплий І. М.</i>	Основні способи перекладу англійських власних назв (на матеріалі науково-технічних текстів).....	278
	«Зів'яле листя» І.Франка у перекладацькій перспективі (на матеріалі нових перекладів поезії «Так, ти одна моя правдивая любов...»)	282

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

<i>Любашенко О. В.</i>	Навчальні стратегії комунікативної інтеракції.....	292
<i>Бабенко О.В.</i>	Використання автентичних матеріалів під час навчання	

	англійської мови.....	298
Вакулик І. І.	Робота над термінологією і фахова мова.....	303
Балаласєва О. Ю.	З історії становлення навчальної дисципліни «Латинська мова» на природничих факультетах.....	307

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Ковальчук В.І.	Рецензія на хрестоматію «Василь Шинкарук: мовознавчий, педагогічний, реформаторський та управлінський дискурс в науці й освіті» / Укладачі: Сопівник Р.В., Сопівник І.В. – К.: Міленіум, 2016. – 794 с. ...	315
-----------------------	---	-----

ЮВІЛЯРИ

Дубина М.І.	Хай доля буде щедрою на добро!	318
Личук М.І.	Багатогранна обдарованість Василя Дмитровича Шинкарука	320

CONTENTS

LINGUISTIC STUDIES

Shynkaruk V.D.	Role of expressive means of emotional and evaluative meaning in the language structure of I. Franko Novella "Zakhar Berkut".....	8
Zavalniuk I. Y.	Tropes as a means of the semantic and expressive characteristics of the linguistic units (by the example of the headings of the modern regional newspapers).....	16
Litvinenko N. P.	Main parameters of classification of special medical discourse.....	25
Klymentova O.V.	Factors of informatively and communicatively optimum of the prayer text	32
Shabat-Savka S.T.	Typological Manifestations of Communicative Intentions of Inducement: Semantic Expanse and Means of Verbalization ..	39
Babchenko N.V.	Features of mass media discourse and advertising vocabulary in French.....	49
Vitruk N. L.	Lexical-semantic peculiarities of the composite sentences of representation.....	59
Ivanova O.V.	Computer lexicography: problems and prospects.....	62
Ivakhnenko T. P.	Lexical characteristics of tourism slang.....	67
Kapnina G.I.	The German language secondary color names motivated by the vegetational objects.....	73
Lychuk M.I.	Phraseological schemes of indivisible sentences: peculiarities of indivisible complex, consignant differentiation.....	80
Lychuk S. V.	Common names of a ravine in dialectic lexis of Ivano-	

	Frankivsk region.....	88
Tepla O. M.	Methods of phonosemantic research of proper name.....	98
Khrystiuk S. B.	Lexical-semantic differentiation of terminology of international and diplomatic discourse.....	104
Dyadechko L. A.	Markers of expressivity of modern advertisement discourse.....	112
Kelichava Ya. B.	The function of metaphors in newspaper texts “day”: a search for productive concepts.....	118
Siomina O. I.	Complex sentences with attributive and elucidative subordinate clauses in the dialects of Eastern Podillia.....	124
Terefera A. S.	Structural-semantic complication of sentence by homogeneous second-rate parts in artistic prose of I. Franco (on materials of artistic work «Cross paths»).....	130

LITERATURE STUDIES

Shynkaruk L.V.	Ivan Franko’s views on the development of economic thought of western ukrainian lands in the last third XIX – the first third of the XX centuries.....	138
Vertiy A.I.	Moral and ethical ideals and spiritual world of Ivan Franko in perception, understanding, self-determination and self-ukrainian.....	147
Grebeniuk T. V.	Eventfulness in the Narrative Structure of a Work of Fiction: Cognitive Aspect of the Functioning.....	156
Kiral S. S.	Halyna Hordasevych: basic details of a biography and literary creativity.....	165
Kovalchuk N.D.	Ukrainian national idea in the Ivan Franko’s creative works.....	176
Korpaniuk M.P.	The national-patriotic issues in poetry of Shevchenko in 1845...	182
Kostrysia N. M.	Squaring of the circle as a symbol of interaction between a man and humanity in Borys Oliynyk’s poems.....	192
Polishchuk V. T.	Ivan Franko about Byzantinism and its influence on Ukrainian and Russian literature.....	197
Kyrianchuk B.M.	Hermeneutical systematicity in I.Franko’s literary and critical outlook.....	207
Verbitska L. O.	Ivan Franko’s early poetry as natural philosophy of romantic idealism.....	216
Myroniuk V. M.	Interpersonal and creative relationship of Ivan Franko and the writers of «Pokutska Triitsia».....	224
Saliuk B. A.	The problem of intertextual reading of «The adventures of Tom Sawyer» by Mark Twain.....	230
Sakharova O.V.	Dramatic discourse, polyphony of meanings and the plurality in the field of interpretations.....	237
Priadko J. P.	S. Dovlatov’s literary Creativity in American scientific and critical discourse (the end of 2010).....	244
Petriv K. V.	The Linguo-Cognitive Marking of the Concept “Soul”) (on the Base of Oksana Pakhlovska’s Social and Political Essays) ...	251
Pohonets Y. A.	The literary folklore as one of the manifestations of folklore and literary contamination.....	257

Rakitina M.I.	Genesis of the concept of “love” in the context of philosophical functioning.....	263
----------------------	---	-----

TRANSLATION STUDIES

Zhukova L. V., Zaitseva M. Iu	Peculiarities of Terminological System of Agrarian Discourse (in the Aspect of Comparison of Ukrainian and German Languages).....	268
Polishchuk O.S.	Some problems of translation of idioms (linguo-cultural aspect).....	274
Sydoruk G.I., Pavlenko A.L. Teplyy I. M.	Basic techniques of translating the English proper nouns (based on the material of scientific texts)..... Ivan Franko’s “Withered Leaves” in Translation Studies Perspective (Based on New Translations of the Poem “You’re My Only And True Love Indeed...”).....	278 282

ISSUES IN THEORY AND METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Liubashenko O.V.	Learning strategies of communicative interactions.....	292
Babenko O.V.	Using authentic materials in english language teaching.....	298
Vakulyk I. I.	Working on terminology and professional vocabulary.....	303
Balalaieva O. Yu.	On the history of development of academic discipline «Latin language» at the faculties of natural sciences.....	307

INFORMATION STATEMENTS

Kovalchuk V.I.	Review on the Reader «Vasyl Shynkaruk: linguistic, pedagogical, reformatory and administrative discourse in science and education» / Compiled by Sopivnyk R. V., Sopivnyk I.V. – K. : Millenium, 2016 – 794 p.	315
-----------------------	--	-----

CELEBRATORS OF A JUBILEE

Dubyna M. I.	May future be abundant in good!	318
Lychuk M.I.	Versatile talent of Vasyl D. Shynkaruk	320

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ В КОНТЕКСТІ ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ІВАНА ФРАНКА

**КОВАЛЬЧУК Наталія Дмитрівна, доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ)**

Анотація. У статті аналізується репрезентація української національної ідеї у творчому доробку І Франка. Стрижнем національної ідеї в ліриці поета є думка про необхідність пробудження національної свідомості кожного українця. У творчості І. Франка (вірші «Наймичка», «Привіт», «Бубнище» та інші). Український народ виступає як велетень сплячий, ув'язнений, але він повинен прокинутись зі сну і порвати путі, які обвивали його тіло. Вирішальні роль в цьому процесі має відіграти інтелігенція.

Ключові слова: алегоричні образи, інтелігенція, лірична поезія, національна свідомість українського народу, творчий доробок, українська національна ідея

Одним із чинників відродження нової, незалежної, вільної України є національна ідея, і це пов'язано передусім з її формотворчим, конструктивно-творчим змістом. Як влучно зазначає Ф. Канак: "Головний сенс і призначення національної ідеї полягає не так у відтворенні наявного, як у визначенні стратегії долання труднощів, з якими зіткнулося національне буття, в окресленні обрисів потрібного і бажаного для нації майбутнього. У цій своїй функції національна ідея духовно наснажує людей у їх намаганнях перетворити національну ідею у реальність [1, с. 41]". Поняття національної ідеї та її зміст на кожному етапі розвитку української культури мають певну специфіку, яка змінюється згідно з історичними трансформаціями. Тому національна ідея має сенс лише в певному культурно-історичному контексті. Суттєве значення українська національна ідея набуває в історії українського визвольного руху наприкінці ХІХ — на початку ХХ століття.

Творчість видатного українського поета Івана Франка досліджується у науковій літературі в багатьох аспектах. О. Смоленицька досліджує творчість поета в контексті його перекладацької діяльності, поетичному та інтелектуальному потенціалі генія української літератури присвячена робота Є. Маланюка, життя та творчість І. Франка досліджує Р. Горак, осмисленню творчого доробку Івана Франка, як апокрифолога присвячена праця Є. Мельник, європейський контекст творчості поета розглядає О. Забужко.

Метою цієї статті є аналіз української національної ідеї в контексті творчого доробку Івана Франка. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні завдання: показати як у ліриці Івана Франка українська національна ідея виступає як ідея про необхідність пробудження національної свідомості народу; проаналізувати алегоричні образи творчої спадщини поета в контексті екстремальних політичних ситуацій, які дозволять українському народові досягнути свободи; продемонструвати, спираючись на творчість поета, вирішальну роль інтелігенції у пробудженні українського народу.

Надзвичайно важливий, властиво вирішальний етап для зрозуміння національної ідеї в українській культурі пов'язаний з добою національного відродження: кінець ХІХ — початок ХХ століття. Цей період, як зазначає О. Забужко, характеризується переходом "від "братчиків" до Франка, від "Книг Буття Українського

народу “до Мойсея”, тобто від первісної етнічної диференціації через національний месіанізм за зразком християнської сотеріології та “національне поганство”, одним із проявів якого є категоричний імператив “любові до свого рідного” (В. Винниченко), — до переведення національної ідеї в площину етико-антропологічну, на рівень екзистенційної проблематики [2, с. 49-50]”.

Людиною, яка втілила в національній ідеї пафос великої та трагічної долі українського народу, був Іван Франко. Саме у франківський період (1863—1905) постає завдання створення української політичної нації. “Але для І. Франка завдання творення української політичної нації не було політичною програмою, а відокремилось як філософсько-антропологічна проблема. Національна спільність є для нього насамперед певним типом свідомості, котра може бути зіставлена зі свідомістю індивідуальною” — пише І. Карізька [3, с. 78].

Стрижнем національної ідеї в ліриці І.Франка виступає думка про необхідність пробудження національної свідомості в душі кожного українця. Вона знаходить вираження у його віршах-алегоріях “Наймит” (1876), “Христос і хрест” (1880), “Човен” (1880), “Каменярі” (1878) з циклу “Ехсеіаіог!” збірки “З вершин і низин” та поезії “Бубнище” (1881) з диптиху “Привіт” і “Бубнище”. Жанрова специфіка цих віршів-алегорій визначається поєднанням неоромантичного підходу до моделювання ліричної ситуації та пафосу інакомовлення.

Кожен твір, незалежно від його величини, можна розглядати як складний художній образ конкретної епохи, який з часом змінюється, тобто набуває нових художніх функцій, стає багатозначнішим у змістовому плані. Саме такими є міфи — давньогрецькі про Титанів, Оріона, Лаокоона та біблійний про Самсона. їх образи у поєднанні з фольклорним образом велетня освоювалися І.Франком шляхом інтерполяції їх життєвих моментів у художню систему творів. Найважливіші з них: Бог відступає від народу через його гріхи, тоді він потрапляє в неволю до іншого народу, який стосовно нього чинить злочин. Але кожний злочин має бути покараний, і народ має звільнитися від неволі. Християнська ідея Божого покарання і прощення знаходить естетичне вирішення через алегоричний образ велетня, що уособлює український народ. Це може бути велетень сплячий, зв'язаний, але він повинен прокинутися зі сну і порвати пута, які обвили його тіло.

Жанрова концепція вірша І. Франка “Наймит” пов'язана з наскрізним алегоричним образом одвічного трудівника, під яким розуміється поневолений український народ. Підкреслюючи його глибокий патріотичний зміст, О.Бойко пише: “Це гімн безсмертним творчим силам українського народу, його нездоланному волелюбному духу, в ньому звучить певність у його щасливому майбутньому [4, с. 28]”. Сюжет вірша має психологічно вмотивовану послідовність, що пов'язана з його поділом на три частини. У першій з великою любов'ю змальовується образ простого наймита-селянина, що тяжкою працею заробляє собі “кусник хліба”, та в його серці з туги звучить пісня і в ній відчутний “грим страшний”, що “здаєка гримить”. Наймит любить землю і байдужий до того, що він трудиться заради “добра чужого”. У другій частині образ наймита переростає в образ цілого українського народу, якому довелося пройти через тяжкі випробування історії: “татарське лихоліття”, “панщини ярмо”, але одвічно у ньому живе “надія краща”, його рятує “любов до рідних нив”. Він, “мов велетень той давній”, хоч і був повалений на землю, знову “вставав у боротьбі”. І третя частина вірша — це звертання до велетня із закликом ората й співати. Цей велетень усе перемаже і стане вільним, оратиме свій власний лан і буде паном у своєму краї. Як бачимо, зміст образу велетня розкривається в новому історико-політичному контексті.

Алегоричний образ велетня зустрічається і в інших віршах І.Франка. Красі рідного Підгір'я присвячений його диптих “Привіт” і “Бубнище”, у другій частині якого змальовується образ велета — гори Бубнище. Її могутня постать, що піднімається освітлена ранковим сонячним промінням, стає уособленням цілого краю. Сонячний промінь, що намагається заглянути через діру, пророблену ворогами, у серце велета, побачить там “мислі відвічні”, “дії страшні”, “застиглі в холодній, скалистій стіні”. Автор створює ситуацію недомовок: не розкриває, що означають ці “мислі відвічні”, “дії страшні”, вони “застиглі” лише до певного часу, тому жахаючою є їх сила. Містичний образ гори Бубнище пов'язаним із народними легендами і спрямований на створення асоціативної єдності між вільнолюбивим духом народу і його тимчасовим безсиллям.

Обидва алегоричні вірші з образом велета різняться сюжетом і творять глибоке за значенням розуміння історичної долі українського народу та спрямовані на виховання національної гідності.

У вірші І.Франка “Христос і хрест” жанрова концепція виступає у зв'язку з біблійною алегорією, спрямованою на реалії поетової сучасності. Його сюжет визначається психологічним паралелізмом. З дерев'яного хреста, що знаходився на полі край дороги, впало, внаслідок того, що прогнили цвяхи, розп'яття Ісуса Христа. І тут чийсь побожні руки з-поміж квітів знову підняли його на хрест, перев'язавши перевеслом з соломи. На перший погляд в цьому виявляється пошана і турботливе ставлення людей до Спасителя. І.Франко подає своє тлумачення цієї історії: коли образ Ісуса Христа стає виразником волі для українського народу, тоді його знову намагаються розп'яти: “І хоч брехні перевеслом прив'язати до хреста [5, с. 65]”. У вірші І.Франка викривається фарисейство тих, хто під личиною побожності, тобто прихильності до інтересів народу, намагається втримати його в неволі.

Образи човна і розбурханого моря в епоху романтизму були виразниками філософської ідеї неминучої лихої долі людини. І.Франко у своєму вірші “Човен” також звертається до популярних образів човна, хвилі і бурі. Ці алегоричні образи визначають жанрову концепцію вірша. Його сюжет виникає завдяки діалогу між персоніфікованими образами човна і хвилі і має форму наставлення, яке йде від хвилі і спрямоване до зневіреного у своєму майбутньому човна. Характеризуючи вірш, О.Кисельов пише: “Багато плавців загине у морській безодні, але багатьом вдасться допливти до своєї мети. Треба тільки не блукати безцільно по океану, а твердо знати, де ця мета, і сміливо простувати до неї [6, с. 151]”. У переносному розумінні нарація, що йде від автора, може стосуватися всього українського народу:

“Таж не все бурхає море, тихеє бува часті І її

Таж і в бурю не всі човни гинуть — і тим ся ти потіш!

А хто знає, може, в бурю іменно спасешся ти?

Може, іменно тобі ся вдасть до цілі доплисти [7, с. 66]”.

У вірші під алегоричним образом бурі можна розуміти якусь екстремальну політичну ситуацію (революцію, війну), завдяки якій український народ зможе досягти своєї мети — здобути свободу.

С.Єфремов писав: “Єсть у Франка чудова змістом поезія “Каменярі”, а в ній говорить автор про людей, що з власної волі закували себе в кайдани повинності й борються з темною силою сьогочасного ладу, висловленого тут в образі твердої скелі, щоб кращу людям будучину завоювати [8, с. 162]”. Про джерела й обставини, що спричинили появу вірша, І.Франко писав: “Поемка “Каменярі” — се алегоричний образ громади працівників, що спільною важкою працею ламають скелю для промощення дороги. В основі сеї теми лежали конкретні враження робітників, що товкли каміння на дорозі (пор. моє оповідання “Вугляр” і оповідання про пробивання

залізничного тунелю в Карпатах біля Дуклі). В поемці, як і слід у алегорії, не означено ані часу, ані місця, але цілу акцію представлено як сонне видіння. Вона написана навмисно досить важким стилем, аби викликати зразу пригноблюче, а потім освободжаюче враження [9, с. 12]". М. Возняк припускав, що вірш І.Франка "Каменярі" був "написаний під враженням брукування вулиці Кляйнівської [10, с. 115]". Більшість же дослідників творчості поета схилиються до думки, що поштовхом до виникнення твору послужили конкретні життєві враження й особисті переживання, пов'язані із загальнополітичною обстановкою в Австро-Угорській імперії і зокрема в Галичині, а також із засвоєнням і пропагандою поетом ідей західноєвропейського робітничого руху. Однак, як на наш погляд, аспекти цієї проблеми виходять за вказані межі і мають всеохопні та глибокі корені, що приховуються в традиціях і тенденціях розвитку як української літератури в цілому, так і специфіки творчості самого І.Франка.

Жанрова концепція вірша твориться наскрізним у ньому алегоричним образом каменярів. 1901 року І.Франко опублікував у "Літературно-науковому вістнику" працю "З остатніх десятиліть XIX в.", яка була начебто своєрідним завершенням його монографії "Нарис історії українсько-руської літератури", що охоплювала період від її зародження до 1890 року. У ній І.Франко використовує один із популярних сюжетів старої української літератури про "безбожних гогів і магогів" та подає своє тлумачення до нього, з допомогою якого характеризує стан українського національного відродження. Це вставне оповідання в науковій праці дослідника має ознаки параболи. У її основі лежить відповідний епізод з давньохристиянського роману "Александрія" про гогів і магогів, яких Александр Македонський загнав за високі скелі, відгородив їх високою залізною стіною і які колись проб'ються крізь них і захоплять увесь світ. Цей мандрівний сюжет знайшов велике поширення у фольклорі та художній літературі народів Європи й Азії. Існує асоціативний зв'язок між образами і сюжетом вірша І. Франка "Каменярі" та історією про гогів і магогів з "Александрії". Як і в давньому творі, у вірші І.Франка ми бачимо тисячі проклятих цілим світом невірних, але одержимих спільністю ідеї людей, що хочуть розбити власними руками перешкоду на шляху до свободи.

Віра у світовий поступ, у щастя всіх народів і самовіддана праця заради цього в І.Франка поєднувалася з думкою про здобуття волі і незалежності народом України, про його достойне місце серед народів світової співдружності. Загальнолюдський за змістом пафос вірша І.Франка "Каменярі" спрямований на пробудження національної свідомості українського народу, без якої досягнення цієї мети є надзвичайно важкою справою. Саме вставна параболою про гогів і магогів зі статті І.Франка "З остатніх десятиліть XIX в." дає нам можливість проникнути у задум автора "Каменярів". Пояснюючи наведений приклад про гогів і магогів, І.Франко ніби накладає описані в ньому події на сучасне йому суспільно-політичне життя. Він пише: "Історія нашого українського національного руху в останніх двох десятиліттях пригадує нам образ того заклепаного народу, змушеного пробивати велику, віковічну скалу, яка ділить його від свободних, повноправних, цивілізованих націй, а при тім позбавленого найважливішого знаряддя для цієї праці — заліза, себто національної свідомості, почуття солідарності і не відлучного від неї почуття сили і з віри в остаточний успіх [11, с. 510]". Звідси, робить автор висновок, і ті біди, що звалюються» на голови як окремих людей, так і народу в цілому.

Привертає до себе увагу одна деталь з вірша І.Франка: містичний голос, що падає згори на каменярів і примушує їх до наполегливої праці. В "Александрії" наскрізною у розповідях про гогів і магогів є думка про волю Бога, згідно з якою їм відведена певна роль у світовій історії, у вірші І.Франка з допомогою "сильного

голосу”, що “згори гримить”, передана ідея неминучості здобуття народом України волі:

“Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас! Зносить і труд, і спрагу, й голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбити [12, с. 66]”.

Саме тому вірш має оптимістичне закінчення і хоч каменярі без належної підтримки та розуміння їхньої боротьби приречені на загибель, це — “щасливі жертви”, бо вони добровільно обрали свій шлях, знаючи, що переможе правда, а з нею у їх рідний край прийде воля і добробут.

Провідною у цих віршах-алегоріях І.Франка виступає національна ідея, що розкривається через визначення шляхів пробудження політичної активності українського народу заради утворення ним власної держави. Національна свідомість розуміється у них як рушійна сила поступу.

І. Франко найбільш характерно для кінця XIX століття відобразив процеси “емансипації людської одиниці [13, с. 326]”. Він передбачав, що зміни, які мають статися на зламі століть, повинні бути глобальними і що доля України цілком залежить від того, наскільки вона буде готова до них. Він вважав, що вирішальну роль покликана відіграти інтелігенція. “Перед українською інтелігенцією відкриваються тепер при свободніших формах життя в Росії величезна дійова задача — витворити з величезної етнічної маси українського народу українську націю, суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного і політичного життя, відпорний на асиміляційну роботу інших націй, звідки б вона не йшла, та при тім податний на присвоювання собі в якнайширшій мірі і в якнайшвидшій темпі загальнолюдських культурних набутоків, без яких сьогодні жодна нація і жодний, хоч і як сильна, держава не може состоятися [340, с. 404]”

І. Франко, вихований “фаустівською культурою”, у своїх творах розглядає проблему взаємодії героя і маси, у поемах “Святий Валентин”, “Цар і аскет”, “Смерть Каїна”, “Іван Вишенський”, “Похорон”, “Мойсей”. При тому народ виступає як маса, на яку спрямована певна активність і для пробудження якого потрібен герой, який своєю пасіонарною жертвою повинен витворити з мас українську націю. Найбільш репрезентативним твором, в якому цю ідею розвинуто, є поема “Мойсей”. Смерть Мойсея виступила тим рішучим пасіонарним поштовхом, який викристалізував з маси народу народ-творець. Саме в цьому сенсі слід розуміти Мойсеєву заяву про те, що Ізраїль піде “у мандрівку століть з печаттю його “мойсеєвого духу”.

Таким чином, українська національна ідея становить основний смисл життя і творчості І. Франка. У ній поєдналися любов до свого народу, мови, рідної землі, заперечення монархічної влади, викрита політичних утисків, спрямованих проти покращення економічного і культурного рівня т: боротьба за усвідомлення права українців на свою державу і рівні стосунки з іншими народами І.Франко вірив у те, що поганий стан у будь-якій галузі життя українського народу можна змінити на краще завдяки наполегливій праці. Ці поступовські погляди поета відбивають традиції розвитку української суспільно-політичної думки та впливи західноєвропейських гуманістичних учень.

Список літератури

1. Канак Ф. Національна ідея та її втілення / Ф. Канак // Розбудова держави. – 1998, № 7-8. – С. 40-47
2. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст / О. Забужко // К.: Наукова думка, 1992. – 116 с.

3. Карізька І. О. Культурні основи життєдіяльності нації / І. О. Карізька // Феномен нації: основи життєдіяльності. – К.: Знання, 1998. – С. 77-83
4. Бойко О. Поезія боротьби (Лірика: збірка І. Франка «3 вершин низин») / О. Бойко // К.: Держлітвидав, 1958. – 180 с.
5. Франко І. Збір. тв.: У 50 т. / І. Франко // Т.2. – К.: Наукова думка, 1976. – 543 с.
6. Білецький О. І. Життя і творчість І. Франка / О. І. Білецький, І. Басс, О. І. Кисельов // К.: вид-во АН УРСР, 1958. – 357 с.
7. Франко І. Збір. тв.: У 50 т. / І. Франко // Т.2. – К.: Наукова думка, 1976. – 543 с.
8. Єфремов С. Іван Франко. Критично-біографічний нарис / С. Єфремов // К.: Слово, 1926. – 256 с.
9. Франко І. Збір. тв.: У 50 т. / І. Франко // Т.40. – К.: Наукова думка, 1976. – 704 с.
10. Возняк М. Велетень думки і праці: шлях життя і боротьби Івана Франка / М. Возняк // К.: Держлітвидав УРСР, 1956. – 403 с.
11. Франко І. Збір. тв.: У 50 т. / І. Франко // Т.45. – К.: Наукова думка, 1976. – 704 с.
12. Франко І. Збір. тв.: У 50 т. / І. Франко // Т.2. – К.: Наукова думка, 1976. – 543 с.
13. Франко І. Збір. тв.: У 50 т. / І. Франко // Т.45. – К.: Наукова думка, 1976. – 704 с.
14. Франко І. Збір. тв.: У 50 т. / І. Франко // Т.45. – К.: Наукова думка, 1976. – 704 с.

References

1. Kanak F. Natsionalna ideia ta yii vtilennia / F. Kanak // Rozbudova derzhavy. – 1998, № 7-8. – S. 40-47
2. Zabuzhko O. Filosofiiia ukrainskoi idei ta yevropeyskyi kontekst / O. Zabuzhko // K.: Naukova dumka, 1992. – 116 s.
3. Karizka I. O. Kulturni osnovy zhyttiediiialnosti natsii / I. O. Karizka // Fenomen natsii: osnovy zhyttiediiialnosti. – K.: Znannia, 1998. – S. 77-83
4. Boiko O. Poeziia borotby (Liryka: zbirka I. Franka «Z vershyn nyzyn») / O. Boiko // K.: Derzhlitvydav, 1958. – 180 s.
5. Franko I. Zibr. tv.: U 50 t. / I. Franko // T.2. – K.: Naukova dumka, 1976. – 543 s.
6. Biletskyi O. I. Zhyttia i tvorchist I. Franka / O. I. Biletskyi, I. Bass, O. I. Kyselov // K.: vyd-vo AN URSSR, 1958. – 357 s.
7. Franko I. Zibr. tv.: U 50 t. / I. Franko // T.2. – K.: Naukova dumka, 1976. – 543 s.
8. Iefremov S. Ivan Franko. Krytychno-biohrafichnyi narys / S. Yefremov // K.: Slovo, 1926. – 256 s.
9. Franko I. Zibr. tv.: U 50 t. / I. Franko // T.40. – K.: Naukova dumka, 1976. – 704 s.
10. Vozniak M. Veleten dumky i pratsi: shliakh zhyttia i borotby Ivana Franka / M. Vozniak // K.: Derzhlitvydav URSSR, 1956. – 403 s.
11. Franko I. Zibr. tv.: U 50 t. / I. Franko // T.45. – K.: Naukova dumka, 1976. – 704 s.
12. Franko I. Zibr. tv.: U 50 t. / I. Franko // T.2. – K.: Naukova dumka, 1976. – 543 s.
13. Franko I. Zibr. tv.: U 50 t. / I. Franko // T.45. – K.: Naukova dumka, 1976. – 704 s.
14. Franko I. Zibr. tv.: U 50 t. / I. Franko // T.45. – K.: Naukova dumka, 1976. – 704 s.

Аннотація. В статті аналізується репрезентація української національної ідеї в творчестві І. Франка. Основою національної ідеєю в ліриці поета є думка про необхідність пробудження національного свідомості кожного українця. В творчестві І. Франка (стихотворення «Наймичка», «Привіт», «Бубнище» і інших). Український народ виступає як богатырь сплящий, заключений, але він повинен звільнитися від сну і порвати путі, які обвивали його тіло. Рішальну роль в цьому процесі повинна зіграти інтелігенція.

Ключевые слова: аллегорические образы, интеллигенция, лирическая поэзия, национальное сознание украинского народа, творчество, украинская национальная идея

Abstract. *In the article the representation of the Ukrainian national idea in Ivan Franko praxis is analyzed. A core of the national idea in his lyrics is the idea of the necessity of revival of the national identity of every Ukrainian. In the I: Franko's works (poems "Naymychka", "Pryvit", "Bubnysche" and others). Ukrainian people is represented as sleeping giant which has to get up and break the chains which twined his body. The final role of this process should play the intelligence. The hope of the world progress, of happiness of every nation and work for it were linked with idea of independence of Ukrainian people.*

Every Ivan Franko's work could be regarded as an image of the concrete epoch which has a lot of artistic functions. These images are represented in myths about ancient Greek giants, biblical image of Samson etc. A very important stage for understanding of the Ukrainian culture is linked with the epoch of the Ukrainian national renaissance. We've are talking about the end of the 19th and the beginning of the 20th century. This period is characterized by the transformation of the ethical differentiation through the messianism, in which Christian soteriology is an example and through national paganism, one of example of the categorical imperative. In this context man is an incarnation of the national idea of the Ukrainian people. As it's commonly known the Ukrainian story has many tragic episodes. This fact has been clearly revealed in Ivan Franko's philosophic-anthropological review.

Keywords: *allegoric images, intelligentsia, lyric poetry, national consciousness of the Ukrainian people, creative contribution, Ukrainian national idea*

УДК 821.161,2-1.09:172.15(093,3) Шевченко

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНІ ПРОБЛЕМИ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА 1845 РОКУ

КОРПАНЮК Микола Павлович, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури та методики навчання імені М. Максимовича Переяслав-Хмельницького педагогічного університету імені Григорія Сковороди (м. Переяслав-Хмельницький)

Анотація. *У розвідці проаналізована ідейно-тематична, художньо-образна та національно-патріотична новизна поетичної творчості Тараса Шевченка в 1845 році та її вплив на долю поета, суспільно-політичний визвольний рух українців.*

Ключові слова: *Тарас Шевченко, 1845 рік, громадянсько-політичні мотиви, жанри, образи думки, колоніального зла, українців*

Тридцятиоднорічний Тарас, мандруючи Лівобережжям гетьманським у 1845 році, зустрічаючись з бажаними і небажаними людьми в дідицьких маєтках, містах, селах, дивився на світ і на себе в ньому зрілим поглядом, в якому переплелися власний життєвий, творчий, освітній досвід із завданнями «народного поета, в особі якого, в його думках, втілюється все найкраще» [1; с. 76], як свідчить його приятель Андрій Козачковський.

Мандрівка ця, напевне, за задумом поета, бачилася не лише своєрідним звітом перед цікавими до його долі кривими про набутий ним соціальний статус «вільного художника», нові здобутки як поета й національного авторитета, але й пошуки власної подальшої «долі» – місця праці/служби, можливої подружньої пари та заодно й прискіпливе вивчення суспільних поглядів у представників різних соціальних станів, промацування їхніх думок, настроїв про українські справи задля вироблення власної стратегії на подальші життя, творчість не на основі спогадів, вражень, висловлюваних отам, на чужині, коли все рідне бачиться й сприймається з

© М. П. Корпанюк, 2016

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 245

Серія «Філологічні науки»

Видається з квітня 1997 року
Свідоцтво про державну реєстрацію
Серія КВ 19080-7870 Р від 24.04.2012

Підписано до друку __.2016 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура Arial. Друк різнографія
Умовно-друковані арк. __. Обліково-видавничі арк. __
Наклад 300 прим. Замовлення № 98

Видавництво «МІЛЕНІУМ» (Київ)
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 535 від 19.07.2001 р.

Видавництво «МІЛЕНІУМ»

м. Київ, вул. Фрунзе, 60
Тел.: +38 (067) 849-34-60
Факс: +38 (044) 222-74-35
E-mail: milenium_ofis @ukr.net